

MEESTER VERVALSERS

'EEN DERDE VAN ALLE KUNST IS VALS'
- ARTHUR BRAND, KUNSTDETECTIVE

MEESTER VERVALSERS

BERT VOSKUIL

JUST
PUBLISHERS

Auteur Bert Voskuil
Copyright © 2021 Bert Voskuil | Just Publishers BV
Uitgever Hans van Maar

Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale bestanden of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Just Publishers BV.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm, digital files or any other means, without written permission from Just Publishers BV.

Omslagontwerp Ben Gross
Foto omslag Een werk van Gert-Jan Jansen 'geïnspireerd' op Karel Appel
Foto's binnenwerk Museum Valse Kunst, Anefo / Collectie Bert Voskuil
Opmaak Studio Spade, Voorthuizen
Redactie Jos Jägers
Productie Hanzeboek

ISBN 97890 8975 484 4

NUR 339

WWW.JUSTPUBLISHERS.NL

Inhoud

Voorwoord.....	7
Het Chinese sprookje van Geert Jan Jansen.....	13
Vervalsingen zijn van alle tijden.....	26
De beste Ernst was een Beltracchi	31
Jobst Frese, wereldkampioen vervalsen.....	37
Het explosieve werk van Tom Keating.....	46
Van Wijngaarden, de leraar van Van Meegeren.....	50
Jef Van der Veken: restaurator annex vervalser	63
Han van Meegeren, de sluwe vervalser.....	66
Wat zat er onder Van Meegerens vervalsingen?	76
Van Meegerens laatste vervalsing.....	80
Jacques van Meegeren, een aardje naar zijn vaartje	92
Mark Landis, de charitatieve vervalser.....	96
Een kast vol goudstaven bij Eterman	100
Het familiebedrijf Greenhalgh.....	109
Leo Nardus: schermer, schaker en schavuit.....	116
Icilio Joni, ‘il principe dei falsari’	124
Robert Driessen goot meer Giacometti’s dan Giacometti zelf	127
Reinhold Vasters, de bijna perfecte vervalser.....	134
De zes valse Mona Lisa’s	137
Elmyr de Hory: de vervalser vervalst	142
Musea en vervalsingen.....	147

Het portret van de Zwarte Admiraal.....	152
Het Washington-portret schandaal.....	154
De valse Heyboers doen het nog goed.....	156
Malskat klaagde zichzelf aan.....	166
Kunsthandelaar Willem de Winter.....	170
David Stein: drie Picasso's voor het ontbijt.....	176
Arthur Brand, kunstdetective.....	181
Konrad Kujau, de schrijver van de Hitler-dagboeken.....	190
Kunstprofessor Joris Dik en de onderzoeksmethoden.....	194
De lucratieve wraak van Eric Hebborn.....	202
Richard Bronswijk van de kunstpolitie.....	208
Myatt kreeg hoofdpijn van olieverf.....	214
Van Gogh: aantrekkelijk voor vervalsers.....	220
De Van Gogh-droom van Jelle de Boer.....	228
Meesteroplichters in valse kunst.....	235
Het Knoedler-schandaal van 81 miljoen.....	245
David Hockney, de allergrootste.....	254
Het Museum Valse Kunst in Vledder.....	257
Dank, dank, dank.....	268

Voorwoord

Als kunstdetective houd ik me voornamelijk bezig met het oplossen van kunstrovers.

Een kunstroverser verkent een museum, bekijkt de dikte van de ramen en de locatie van eventuele camera's, om vervolgens enkele weken later in het holst van de nacht toe te slaan. In mijn carrière heb ik behoorlijk wat kunstrovers ontmoet. Tijdens een biertje – kunstrovers drinken geen wijn – praten we dan wat over voetbal tot ze mij vragen waarom hun daad nou tot zoveel ophef heeft geleid. Het was toch immers maar een stuk doek met wat verf erop? In het beste geval herinneren ze zich nog de naam van de schilder, die ze overigens stevast verkeerd uitspreken. Octave Durham, de man die in 2002 twee werken roofde uit het Van Gogh Museum, heeft het tot op de dag van vandaag in interviews over 'De aardappel-telers' in plaats van 'De aardappeleters'.

Een kleiner deel van mijn tijd als kunstdetective besteed ik aan mijn werkelijke passie: het ontmaskeren van vervalsers. De meest bevredigende gevechten zijn immers die met de beste tegenstanders, en gewiekstere, inventievere en meer belezen types dan kunstvervalsers zijn er nauwelijks te vinden. Uiteraard wil de kunstvervalser ontdekking voorkomen, maar hij weet ook dat, mocht het toch zover komen, hij zal uitgroeien tot een soort volksheld. Een Robin Hood die steelt van de rijken. De man – vrijwel altijd zijn het mannen – die de experts met hun opgeblazen ego's

een lesje heeft geleerd. Dat is ook een beetje het gevaar van dit boek. Veel vervalsers die aan bod komen, enkelen ken ik persoonlijk, zijn vrijwel zonder uitzondering charmante en aimabele persoonlijkheden die met een aanstekelijke glimlach over hun misdaden vertellen.

Het grootste verschil tussen kunstrovers en -vervalsers zit 'm in hun doel: willen de eersten een kunstwerk *uit* een museum halen, de tweede groep probeert er juist een kunstwerk *in* te krijgen. Voorzichtige schattingen gaan ervan uit dat zo'n dertig procent van alle kunst vals is. Toen ontdekt werd dat meer dan de helft van de schilderijen in het Etienne Terrus Museum in Zuid-Frankrijk vals was, eisten verontwaardigde bezoekers met terugwerkende kracht hun entreegeld terug.

De vrees dat dit boek sommigen tot een carrière van vervalsers zal aanzetten is gelukkig ongegrond. Kunst vervalsen is geen carrièrekeuze maar een 'talent' waar je mee geboren wordt en in een enkel geval zelfs een 'roeping'. De kans op recidive is dan ook bijkans honderd procent, zoals het verhaal over meestervervalser Geert Jan Jansen zal aantonen.

Het vergt nogal wat, kunst vervalsen. Vlak voor de vervalsers op een zolderkamer de eerste verfstreek op het doek zet, weet hij dat hem een immense taak wacht. Kunstexperts die een jarenlange studie hebben voltooid en beschikken over tientallen naslagwerken zullen zich buigen over het werk. Bij kostbare werken zal een laboratorium worden ingeschakeld dat met de modernste technieken de verf en het doek zal onderzoeken op vreemde elementen. In een enkel geval leeft de oorspronkelijke schilder zelf nog, die een vervalsing er uiteraard zo uitpikt – zou je denken. Het kostte eerdergenoemde

Geert Jan Jansen echter behoorlijk wat overredingskracht om de schilder Karel Appel te overtuigen dat een bepaald werk niet door Appel zelf was geschilderd maar door Jansen.

De verdedigingslinie die men tegen vervalzers opwerpt, is dus niet mals. Maar dat maakt de uitdaging en de bevrediging alleen maar groter. Nadat de vervalser een zucht slaakt, glimlacht hij en zet de eerste streep op het doek...

Vanzelfsprekend word ik geregeld gebeld met de vraag of ik kan uitzoeken of een bepaald werk een vervalsing is. 'Ja hoor, geen probleem.' Meestal roept die bevestiging wantrouwen op, zeker als ze nog niets eens hebben verteld welk werk het betreft.

'Heeft u dan zoveel kennis, meneer Brand? Bent u bekend met iedere kunststroming en iedere kunstenaar?'

Lachend ontken ik dan. 'Nee, dat zeker niet. Maar mijn adresboekje staat vol met telefoonnummers van vervalzers.'

Vlak voor ik aan dit voorwoord begon, las ik over een gerucht-makende rechtszaak in de Verenigde Staten die op het punt staat te beginnen. Veilinghuis Sotheby's beschuldigt een vrouw ervan via het veilinghuis vervalste werken te hebben verkocht van de beroemde beeldhouwer Giacometti. Werken van Giacometti doen tegenwoordig tientallen miljoenen euro's, dus er staat nogal wat op het spel. De rechtszaak zal zich jaren voortslepen, want het is niet eenvoudig om een werk van brons op echtheid te onderzoeken. Bovendien stond Giacometti erom bekend dat hij niet bijhield wat hij allemaal maakte. Beide partijen zullen kunstexperts, laboratoria en advocaten in stelling brengen.

Het kan allemaal veel makkelijker. De enige vervalser van Giacometti's die in staat was om alle experts te misleiden en zijn werken

via beroemde veilinghuizen te laten veilen, is de Nederlander Robert Driessen, die ook in dit boek ter sprake zal komen. Driessen is een vriendelijke, ietwat teruggetrokken man die tegenwoordig in Thailand woont na een jarenlange gevangenisstraf te hebben uitgezeten. Van de honderden vervalste Giacometti's van zijn hand zijn er vele nog niet ontdekt.

Ondanks dat ik deels betrokken ben geweest bij het onderzoek naar Driessen, communiceren we nog steeds op vriendschappelijke toon. Uiteraard kon ik Driessen niet rechtstreeks de vraag stellen of hij de betreffende beelden had vervalst die aan bod komen bij de rechtszaak. Dus vroeg ik hem: 'Zijn deze werken echt?'

Driessen, een man van weinig woorden, reageerde direct en liet geen ruimte voor twijfel: 'Nee...'

Eens werd ik gebeld door een vrouw die haar oog had laten vallen op een prachtig Romeins beeld dat ter veiling ging in Engeland. Voor de zekerheid vroeg ze mij om uit te zoeken of het geen vervalsing betrof. Aangezien ik toch net in Londen verbleef, ging ik op bezoek bij een mij bekende vervalser. Hij bekeek de veilingfoto's aandachtig en keurde het werk af.

'Heb jij dat beeld vervalst?' vroeg ik op de man af.

Hij schudde zijn hoofd. 'Nee, maar ik weet wel wie de maker is. Ik herken zijn hand.'

Na twee glazen wijn – vervalzers drinken wijn – vroeg ik of ik naar de wc mocht.

'De wc wordt gerepareerd. Plas maar in de tuin, onder die boom.'

Bij vertrek bedankte ik hem hartelijk.

Tot mijn verbazing bedankte hij echter mij: 'Ik heb net een Grieks beeld vervalst. De patina [een natuurlijke corrosielaag die

in de loop van eeuwen op authentieke beelden ontstaat] is moeilijk na te maken. Daarom heb ik hem begraven onder die boom daar en iedere dag plas ik er overheen. Dat verhoogt de zuurgraad.’

De man die ervoor gezorgd heeft dat ik kunstdetective ben geworden, is een van de beruchtste vervalsers uit de geschiedenis. Han van Meegeren werd net als ik in Deventer geboren en mijn opa, die met hem op school had gezeten, kon smeuïge verhalen ophalen. Van Meegeren beschouwde zichzelf als een groot schilder, maar de kenners zagen dit anders. In tegenstelling tot Adolf Hitler, die eenzelfde lot onderging, begon hij geen carrière in de politiek, maar besloot hij om vervalsers te worden. De verrukking die hij moet hebben gevoeld toen dezelfde experts die hem hadden verneerd zijn vervalsingen toeschreven aan een van de grootste meesters ooit, Johannes Vermeer, kunnen we ons indenken.

Uiteindelijk lukte het Van Meegeren om een valse Vermeer te slijten aan Rijksmaarschalk Hermann Göring, net als Hitler een groot kunstliefhebber. Toen dit na de oorlog uitkwam, werd Van Meegeren met terugwerkende kracht een soort verzetsheld. Te veel eer, aangezien het hem om wraak en geld te doen was. Een opportunist. Maar desalniettemin een fantastisch verhaal dat mijn interesse opwekte in alles wat met kunst en vervalsingen te maken had.

Toen ik me jaren later in Van Meegeren verdiepte, kwam ik een detail tegen dat mijn lot bezegelde: ik moest en zou kunstdetective worden. Want, zoals wel vaker, zit de schoonheid in de details. Ik ontdekte dat er niets zo fascinerend is als kunstvervalsers. Waar kwam je zulke prachtige verhalen tegen, zulke kleurrijke figuren? En het sloot allemaal perfect aan op het sprookje dat mijn moeder mij als kind uittentreuren moest voorlezen: *De nieuwe kleren van*

de keizer van Hans Christian Andersen. Het manuscript van dat sprookje is trouwens gestolen, iets waar ik ook nog achteraan moet. Maar dat terzijde.

Han van Meegeren stierf in 1947, maar inmiddels was het grote publiek gefascineerd. En men was niet alleen geïnteresseerd in zijn valse Vermeers; er ontstond vraag naar Van Meegerens eigen werk, een soort late erkenning. Helaas was het vaak niet duidelijk of een bepaald werk aan hem kon worden toegeschreven. Gelukkig was daar Van Meegerens zoon Jacques. Hij had zijn vader vaak zien schilderen en was zodoende goed op de hoogte van diens oeuvre. Hij werd dan ook dé expert op het gebied van echte ‘Van Meegerens’. Uiteraard kruipt het bloed waar het niet gaan kan. Als ik de enige ben die bepaalt of een werk al dan niet van mijn vader is, zo dacht Jacques, zou ik meer kunnen verdienen als ik hem vervals...

De vervalser die vervalst wordt, nota bene door zijn eigen zoon.

Zoals ik al eerder aangaf is de kans klein dat u zich na het lezen van dit boek gaat toeleggen op het vervalsen van kunst. De schrijver zal dan ook niet worden aangeklaagd wegens ‘uitlokking’. Maar misschien inspireert het u wel tot het worden van een kunstdetective. Daar zijn, ik kan het weten, wat minder talenten voor nodig. En er is werk genoeg, zoals de bijzonder vermakelijke verhalen in dit boek aantonen...

Arthur Brand

Het Chinese sprookje van Geert Jan Jansen

Een kasteel vol schilderijen. Het kasteel Beverweerd bij Bunnik is een sprookje voor elke kunstliefhebber. Daar hangt een Picasso. Verderop *De Kus* van Klimt met nog wat ander werk van de Oostenrijker. Daar schilderijen van Karel Appel, natuurlijk, Kees van Dongen en Lempicka. Wie is dat ook alweer... Degas? De Van Goghs en Botero's kan iedereen herkennen.

“Kijk maar even rond. Ik ben nog even bezig, sorry,” zegt Geert Jan Jansen (1943) na onze binnenkomst in het kasteel. Hij geeft wat aanwijzingen aan een assistent, die een verkleinde kopie van *De nachtwacht* aan het vernissen is. Daarna bemoeit hij zich met een andere hulp, die een grote partij schilderijen aan het inpakken is en aan het overladen in een grote witte bestelwagen.

Vervolgens is Jansen nog een tijd druk in bespreking met de eigenaar van dezelfde bestelwagen. Over geld. Over veel geld voor de partij schilderijen. Later zal Jansen uitleggen dat die man een kunstgalerie in Spanje heeft.

Ondertussen lopen fotograaf Berry Stokvis en ik door het kasteel. Overal hangen kaartjes bij de schilderijen. ‘Geschilderd in de trant van Klimt’ lezen we, en dan de forse vraagprijs van 7.000 euro. In het veertiende-eeuwse kasteel hangen ook meerdere portretten

van Saskia van Rembrandt, en dan zie je dat deze meesterschilder eigenlijk niet te vervalsen is. Enkele stukken zijn gesigneerd met de naam van de oorspronkelijke meester. Zo staat onder zeer knappe tekeningen van Picasso de handtekening van het Spaanse genie. Maar Geert Jan Jansen zei toch juist in elk interview na zijn veroordeling en het half jaar dat hij in de Franse gevangenis moest doorbrengen, dat hij nooit meer valse handtekeningen onder zijn vervalsingen zou plaatsen?

De inval in zijn luxe boerderij in 1994 in La Chaux, ten zuidoosten van Orléans, was het einde van de kloppacht die de politie vijf jaar daarvoor had ingezet. Bij de huiszoeking bij de ‘vervalser van de eeuw’, zoals de Fransen hem noemden, vonden de gendarmes 1.600 vervalste kunstwerken. Jansen liep tegen de lamp doordat hij een Duitse kunsthandelaar een valse Chagall verkocht had. Op het bijbehorende certificaat van echtheid had hij het bedoelde Franse woord ‘*environ*’ (ongeveer) met een s erachter geschreven: ‘*environs*’, wat ‘omgeving’ betekent. Daardoor was de gesjeesde student kunstgeschiedenis gepakt. Na zijn afgebroken studie was Jansen de kunsthandel ingegaan, maar hij had te weinig handelsgeest om succesvol te zijn, zoals hij zelf bekende. Om de huur van zijn Amsterdamse galleries – eerst in de Rozemarijnsteeg en later aan de Keizersgracht – te kunnen betalen, was hij begonnen met kunst te vervalsen.

“Er kwamen daar meer deurwaarders dan kopers op bezoek,” zei hij.

In zijn boek *Magenta* vertelt Geert Jan Jansen hoe hij zijn eerste vervalsing verkocht, een gouache van Karel Appel. Jansen had het schilderij gesigneerd met de handtekening van de kunstenaar en

gedateerd met het jaartal 1951. De gouache had hij op oud papier gemaakt en in een lijst uit die tijd gestoken. Jansen zat er zelf bij toen het werk in een inboedelveiling werd verkocht. De veilingmeester sloeg de vervalsing af op 2.600 gulden. Jansen, die gespannen het bieden had gevolgd, liep even naar buiten om de spanning wat kwijt te raken. Daar zag hij de koper, de bekende architect Aldo van Eyck, een verwoed Cobra-verzamelaar, in gesprek met een kunsthandelaar. Hij ving wat flarden van hun conversatie op. De koper zei dat hij geen enkele twijfel had dat de gouache echt was en vertelde de kunsthandelaar dat het werk zeker het driedubbele waard was van wat hij ervoor betaald had. De mond van Jansen viel nog verder open van verbazing toen de architect vertelde dat hij het kunstwerk had herkend omdat hij het zelf in het atelier van Appel had zien staan.

Na een paar maanden was de kas van de galerie van Jansen weer leeg. Opnieuw maakte hij een vervalste gouache van Appel, die hij nu in Londen liet veilen. Die vervalsing ging voor een recordbedrag weg. Niet in het minst doordat de veilinghouder het kunstwerk aan Appel zelf had voorgelegd, en die had vervolgens officieel bevestigd dat het van zijn hand was. De carrière van ‘de vervalser van de eeuw’ was definitief begonnen.

Terug naar kasteel Beverweerd, waar Geert Jan Jansen eindelijk klaar is met zijn Spaanse deal. Als we aan de keukentafel van het kasteel zitten, doet hij wat vaag als ik vraag naar de handtekeningen op enkele schilderijen en tekeningen.

“Ach, ik doe veel aan de democratisering van het kunstbezit,” zegt hij nonchalant. “Dankzij mij kan vrijwel iedereen een Picasso of een Karel Appel in zijn huiskamer hebben hangen.”